

УДК 342.92

Майоров Володимир Володимирович –

кандидат юридичних наук,

докторант

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Volodymyr V. Mayorov –

candidate of juridical sciences,

doctoral student,

Private Joint-Stock Company Higher Educational Institution

Interregional Academy of Personnel Management

(2 Frometivska Street, Kyiv, 02000, Ukraine)

Поліція країн ЄС та використання її досвіду при здійсненні реформ в Національній поліції України

Стаття присвячена дослідженню окремих напрямів діяльності поліції Європейського Союзу та вивченню можливостей імплементації відповідного європейського досвіду у діяльність Національної поліції України. Проаналізовано історичний досвід реформ, що відбувалися в поліцейських відомствах інших країн та їх результати. Сформульовано рекомендації, що стосуються впровадження норм міжнародно-правових актів щодо діяльності поліції країн Європейського Союзу до вітчизняного правоохоронного законодавства.

Ключові слова: реформи, поліція, Національна поліція, Європейський Союз, досвід, впровадження.

Статья посвящена исследованию отдельных направлений деятельности полиции Европейского Союза и изучению возможностей имплементации соответствующего европейского опыта в деятельность Национальной полиции Украины. Проанализированы исторический опыт реформ, которые происходили в полицейских ведомствах других стран и их результаты. Сформулированы рекомендации, касающиеся внедрения норм международно-правовых актов о деятельности полиции стран Европейского Союза к отечественному правоохранительного законодательства.

Ключевые слова: реформы, полиция, Национальная полиция, Европейский Союз, опыт, внедрение.

V.V. Mayorov Police of the EU Countries and Use of its Experience in Reform of the National Police of Ukraine

The article is devoted to the research of certain directions of activity of the European Union police and to exploring the possibilities of implementation of the relevant European experience in the activities of the National Police of Ukraine. The historical experience of the reforms that took place in the police departments of other countries and their results are analyzed. Recommendations have been formulated concerning the implementation of norms of international legal acts concerning the activities of the police of the European Union countries to the domestic law enforcement legislation.

Today it is no longer a question that further development of our state is impossible without reforms in all spheres of public life. At the same time, the question remains concerning the direction of reforming the law enforcement system of the state, including the bodies of the National Police of Ukraine: either to take as a basis foreign experience, or nevertheless to take into account own experience, national traditions and tendencies of development of law enforcement activity, or create your own model activities of the police.

Integration into the European Community is Ukraine's strategic course. Successful completion of this task is not possible without reforms in the police department and bringing the activities of the police to the standards of the European Union. Particular attention should be paid to the practical experience of policing in the countries of the European Union, since one implementation of the police legislation of other countries into the legislative practice of Ukraine is not enough to really improve the quality of domestic police work. Foreign experience shows that police activity in Europe is based on the combination of forceful influence with the provision of "police

services". In this case, the use of force influence has "operational police". Certain units of the police carry out "community policing" and their activities are focused on preventive activities, the use of persuasion and involving, where possible, the assistance of other social partners such as NGOs, schools, families, etc. In our opinion, it is in this direction that the domestic police should develop.

Keywords: reforms, police, National Police, European Union, experience, implementation.

Постановка проблеми. Сьогодні вже не виникає питання про те, що подальший розвиток нашої держави є неможливим без проведення реформ у всіх сферах суспільного життя. Одночасно з цим залишається актуальним питання щодо напрямку реформування правоохоронної системи держави, у тому числі й органів Національної поліції України: або все ж взяти за основу іноземний досвід, чи все ж враховувати власний досвід, національні традиції та тенденції розвитку правоохоронної діяльності, або створювати власну модель діяльності поліції.

Протягом десятиліть над питанням реформування системи органів внутрішніх справ працювали вітчизняні вчені та практики. Є очевидним, що реформування всієї системи правоохоронних органів, в тому числі органів Національної поліції, передбачає поєднання вітчизняної та іноземної науки, а також досвіду з проведення відповідних реформ поліцейських відомств інших країн. Подальший розвиток Національної поліції також є неможливим без використання досвіду органів поліції в інших країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичною основою дослідження стали праці таких вчених: М. І. Ануфрієва, І. В. Аристової, О.М. Бандурки, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, В. Л. Грохольського, В.О. Заросила, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Я.Ю. Кондратьєва, Т.П. Мінки, О. П. Рябченко, Х.П. Ярмакі, та інших. Незважаючи на важливість і актуальність вивчення досвіду зарубіжних країн, що містяться у працях цих, та багатьох інших вчених, сучасні реалії державотворення потребують переосмислення саме сучасного законодавства ЄС в сфері поліцейської діяльності та можливостей його впровадження саме для новоствореної вітчизняної поліції.

Невирішені раніше проблеми. Питанням вивчення зарубіжного досвіду функціонування поліцейських відомств в інших країнах приділялася увага вітчизняних вчених. Але

переважна більшість публікацій стосувалися проблем як створити в Україні поліцейське відомство європейського зразка. З прийняттям у 2015 році Закону України «Про Національну поліцію» питання створення в Україні нової поліції за стандартами країн європейської спільноти відбулося. Однак, зараз залишаються невирішеними питаннями щодо впровадження нових форм та методів поліцейської діяльності, подальшої розбудови поліцейської діяльності у напрямку покращення надання поліцейських послуг, взаємодії з громадянським суспільством на засадах партнерських відносин.

Мета. Метою даної статті є висвітлення зарубіжного досвіду організації та діяльності поліції у тих сферах, що можуть бути корисними для його імплементації в Україні, вивчення досвіду реформ в органах поліції.

Виклад основного матеріалу. успішні реформи органів внутрішніх справ були проведені також у колишніх радянських республіках Балтії (Латвія, Литва, Естонія), які увійшли в Європейський Союз та НАТО. На відміну від грузинських реформ проведення реформ у країнах Балтії здійснювалося протягом значного часу, в декілька етапів, в умовах достатньо невисокого рівня корупції. При цьому слід наголосити, що Латвія, Литва та Естонії мали підтримку достатньо високого рівня з боку різноманітних установ Європейського Союзу. Цікавим є також досвід Польщі, Німеччини та Франції щодо організації діяльності та побудови міністерств внутрішніх справ. Вибір для аналізу зарубіжного досвіду організації діяльності міністерства внутрішніх справ здебільшого залежить від побудови правової системи України, як належить до континентальної правової системи.

Внаслідок реформ, що відбулися в Національній поліції слід зазначити, що поліцейські кадри значно оновилися, а ті працівники, колишньої міліції, що пройшли переатестацію, потребують навчання новітнім формам та методам діяльності. З цього приводу

цікавим може виявитися досвід підготовки поліцейських.

При опрацюванні системи підготовки поліцейських у Польщі, її структури та методів навчання використовувався досвід поліції Франції, Німеччини, Великобританії та Голландії. Відповідно до Закону про поліцейську службу в поліції може служити громадянин Республіки Польща з доброю репутацією, який не відбував покарання, має середню освіту, а також фізичні і розумові здібності, достатні, щоб служити в збройних формуваннях та дотримуватися особливої службової дисципліни. Підготовка поліцейських починається з початкової професійної освіти, обов'язкової для початківців. Цей етап навчання здійснюють навчальні заклади з підготовки працівників поліції, а саме: Вища школа поліції в Щитно; навчальний центр поліції в Легіоново; школи поліції в Катовіце, Слупську і Пілі. Крім того, підготовкою працівників поліції на базовому рівні можуть займатися відділи та самостійні підрозділи поліції та поліцейські навчальні центри, які можуть бути створені в деяких воеводських комендатурах [1, с. 477].

Підготовка поліцейських у Польщі складається з трьох рівнів: базового, спеціальної підготовки та вищої професійної підготовки.

Першу стадію базової підготовки проходять офіцери всіх поліцейських служб, тобто підрозділів профілактики, кримінальної поліції та допоміжних служб (наприклад, адміністрація, логістика тощо). Тривалість її становить 15 тижнів. Після закінчення цієї стадії офіцери поліції допоміжних служб можуть призначатися на посади у своїх підрозділах. Навчання здійснюється відповідно до програми, в якій передбачена теоретична і практична підготовка до виконання основних завдань посадових осіб (нижчої ланки) у превентивній службі [1, с. 477].

Офіцери поліції підрозділів з профілактики злочинності та кримінальної поліції повинні пройти другу стадію базової підготовки – спеціальну підготовку, тривалість якої визначається характером майбутньої посади. У середньому вона триває близько чотирьох місяців. Програму навчання для цієї стадії обирають відповідно до спеціалізації групи: профілактика злочинності, контроль за дорожнім рухом, оперативна робота, експертиза [1, с. 477-

478].

Досліджуючи організацію поліцейської діяльності в країнах ЄС Д.П. Калаянов зазначає, що патрульна служба перебуває в центрі поліцейської діяльності, причому її характер визначається цілеспрямованістю з розрахунком на те, щоб шляхом гласної і негласної присутності в мобільній формі, урахуваючи зони і періоди інтенсивності вчинення правопорушень, запобігати їм. Установлено, що функції патрульних нарядів у країнах ЄС здебільшого не обмежуються правоохоронною діяльністю лише на вулицях та в інших громадських місцях, а поширюються й на житловий сектор. Автор підтримує думку європейських дослідників про те, що роль патрульного більшою мірою визначається його відповідальністю за підтримання порядку, ніж за примусове виконання закону. основними функціями служби кримінальної поліції є розкриття злочинів, учинених в умовах неочевидності, пошук винних, сприяння судовій владі в збиранні доказів, необхідних для притягнення винних до відповідальності, розшук викраденого майна, ведення оперативних обліків, проведення профілактичних заходів та ін. Кримінальна поліція країн ЄС – це укомплектовані високопрофесійними співробітниками добре оснащені підрозділи, що мають у своєму розпорядженні широку мережу секретних інформаторів, завербованих практично в усіх верствах суспільства.. В Бельгії, Великій Британії, Голландії, Іспанії, Італії, Норвегії, Німеччині і деяких інших країнах ЄС існують також поліцейські служби, що виконують обов'язки щодо протидії правопорушенням на залізничних шляхах і автомагістралях, на державному кордоні, а також з охорони пошти, телеграфів і телецентрів. Метою їх створення є реалізація принципу спеціалізації. Основними формами їх роботи є: патрулювання і стаціонарна охорона об'єктів і території, супровід залізничного, повітряного і водного транспорту, важливих вантажів і поштових перевезень, перевірка документів і багажу осіб, які перетинають кордон, тощо [2, с. 18].

Зазначений вище досвід щодо створення окремих самостійних підрозділів поліції, що виконують обов'язки щодо протидії

правопорушенням на залізничних шляхах і автомагістралях, може бути корисним для України. Адже сьогодні окремих самостійних підрозділів вітчизняна поліція не має.

Уряди європейських країн проводять політику вдосконалення ефективності діяльності державних органів (у тому числі й поліції) у плані забезпечення якості надання послуг населенню. До основоположних принципів цієї політики належать: відповідні зміни у внутрішній державній політиці; підвищення корисності послуг такого роду та їх відповідності життєвим потребам населення; досягнення високої якості послуг, що надаються громадянам. Для виконання поліцією цих завдань її діяльність спрямовано на конкретні проблеми та реальні потреби суспільства.

Принцип “поліцейське обслуговування громад” передбачає відповідність такого обслуговування побажанням громади та забезпечення гарантування адекватної реакції поліції на турботи й пріоритети громадськості.

Покращення роботи поліції досягається шляхом встановлення тісних стосунків з населенням, громадськими організаціями та об'єднаннями громадян. З цією метою до діяльності поліції по охороні громадського порядку, забезпеченню громадської безпеки та боротьбі з правопорушеннями залучаються всі громадяни, які проживають в певному районі (громаді).

Системність у реалізації вищезгаданих принципів дістає свій вияв у організації навчання поліцейських різних рангів новій стратегії діяльності. Це пояснюється тим, що оскільки концепція обслуговування займає центральну роль у поліцейській діяльності, то і навчання проблемам, що складають його зміст, повинно зайняти провідну роль у загальній системі поліцейської освіти. Розуміння поліцією громади, яку вона обслуговує, має стати одним з основних завдань навчання поліцейських.

Впровадження принципів “якості обслуговування” та “поліцейського обслуговування громад” у діяльність поліції Великої Британії проводиться в рамках введення менеджеральної моделі державної служби. Ідея цієї моделі полягає в тому, щоб перейняти раціональні та ефективні методи управління, які використовуються у бізнесі [3, с. 73]. У поліцейських підрозділах Великої Британії діє

єдина система показників та параметрів поліцейської роботи, за якими проводиться її аналіз. В процесі аналізу виокремлюються п'ять основних критеріїв: робота по реагуванню на дзвінки та заяви, боротьба зі злочинністю, управління дорожнім рухом, гарантування громадського порядку, зв'язок поліції з громадськістю. При оцінці рівня обслуговування головним критерієм є результати опитування населення, які стосуються задоволеності роботою поліції.

Прийнята британським урядом стратегія “найвищої цінності” заклала нові основи діяльності поліцейських підрозділів. Вона вимагає, щоб місцеві влади, включаючи поліцію, демонстрували дієвість, ефективність та якість своїх послуг [4, с. 276]. До практичних наслідків запровадження принципу “найбільшої цінності” відноситься перегляд територіальними поліцейськими підрозділами основ своєї службової діяльності в бік посилення функції поліцейського обслуговування населення. На сьогоднішній день практично в кожній поліцейській службі Англії та Уельсу існує спеціальний офіцера з питань “найбільшої цінності”.

Висновки. Стратегічним курсом України є інтеграція до Європейської спільноти. Успішне вирішення цього завдання не можливе без здійснення реформ в поліцейському відомстві та приведення діяльності поліції відповідно до стандартів Європейського Союзу. Особливо ретельно при цьому необхідно вивчати практичний досвід поліцейської діяльності в країнах Європейського Союзу, оскільки однієї імплементації поліцейського законодавства інших країн в законодавчу практику України недостатньо для реального підвищення якості роботи вітчизняної поліції. Як свідчить зарубіжний досвід, діяльність поліції в країнах Європи ґрунтується на поєднанні силового впливу з наданням «поліцейських послуг». При цьому можливістю застосовувати силовий вплив має «оперативна поліція». Окремі підрозділи поліції здійснюють «поліцейське обслуговування громад» і їх діяльність орієнтована на превентивну діяльність, використання переконання та залучаючи, по можливості, до сприяння інших соціальних партнерів, таких як громадські організації, школа, родина тощо. На нашу думку, саме у

цьому напрямку має розвиватися вітчизняна поліція.

Список використаних джерел:

1. Реформування органів внутрішніх справ / кол. авт.; упоряд. Є. Ю. Захаров. Харків, 2016. 480 с.
2. Калайанов Д.П. Поліція країн ЄС та використання її досвіду в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ України: теорія і практика. Автореф. ... к-да юрид. наук. 12.00.07., Київ, 46 с.
3. Василенко И. Институт государственной службы Великобритании. *Проблемы теории и практики управления*. 1997. № 6. С. 73.
4. Core issues in policing / Edited by F. Leishman, B. Loveday, S. Savage. 2nd ed. Harlow, 2000. 344p.

References:

1. Reformuvannia orhaniv vnutrishnikh sprav / kol. avt.; uporiad. Ye. Yu. Zakharov. Kharkiv, 2016. 480 s.
2. Kalaianov D.P. Politsiia krain YeS ta vykorystannia yii dosvidu v administratyvni dilnosti orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: teoriia i praktyka. Avtoref. ... k-da yuryd. nauk. 12.00.07., Kyiv, 46 s.
3. Vasylenko Y. Ynstytut hosudarstvennoi sluzhbi Velykobrytanyy. *Problemi teoryy y praktyky upravleniya*. 1997. № 6. S. 73.
4. Core issues in policing / Edited by F. Leishman, B. Loveday, S. Savage. 2nd ed. Harlow, 2000. 344 p.